

עין משפט‏
נר מצוה

רנו א ב מיי פ"ח מה' עדות הל' 1 טור ח"מ ס' נח:

רנו ג ד מיי פ"ד מה' עדות הל' 1 סמנ לאון קט טו"ע ח"מ ס' ל סעיף יג:

רנח ה ו מיי פט"ו מה' טוען ונטען הל' 3 סמנ עשין לה טו"ע ח"מ ס' קמה סעיף ה:

מוסף תוספות

א. וכיון שכן בודאי ידעי דאיכא סהדי אחרני. ר"ן.
ב. שאפי"פ שעל ממון אחד באים כולם מ"מ אין אחד מכל אלו מעיד שלקח אלא שאכל ומאי דמסחיד האי לא מסחיד האי. מיט"ל. ג. ואפי"פ שכשנמצאו זוממין נמצא זה משלם מפני עדות אחי והאמרין התם (סנהדרין כח.) הרהומה מילתא אחורית ומפלגמא אתי להו וכי. טז. טז. T. דמסתמא כפרה שלימה צריכא. מו"פ כ"ק מן ה. והיינו כופר שלם דידיה. סז. 1. ולא דמי לחמשה בקר דמסקין אפי' חמשה חצאי בקר אמר רחמנא דתתלומין נינהו ויש לו לשלם מה שהוא צריכא. מו"פ נסמות מח: T. וכמאן דליתא דמיא. טז"ל. 11. ועל כרחק אי אפשר לפרש דברי ר' נחמן וכי' באחרא דלא מוכרי בגי, דאיכ אפי' אין מכחישי אלא ששניהם מעידים שאכלה אגיה או בד"ו, מפורדות נינהו, ולכריע' לא עלתה לו חזקה, וא"א דטעי בהא רב נחמן. טז. טז. 11. ולא אקשי' ליה מאחד אמר אביי ואחד אומר דה"ו וכי, דבכה"ג מילתא פשיטא היא דלא טעי בה אינשי ועדות מוכחשת היא, ובג"ה ובד"ו למעות כחשי ושערי. ר"ן.

רבינו גרשום

משלישין ביניהן. כל כת משלמת לו שליש דמי הקרקע: שלשה אחין. מעידין כל אחד שאכלה שנה: ואחד עד נכרי: מצטרף. להעיד עמקו. עכ"ל א' וא': הרי אלו ג' עדות. שכל מה שמעיד אח זה אין מעיד את זה וכשר הוא העדות: והן עדות אחת. והאייל וכל אחת מצטרף עה זה נכרי אם הרום זה נכרי או אחד מן האחין ששצטרף עמו בטל כל העדות של חזקה זו והאייל וזה נכרי מעיד עם כולן ומשלמין בין ארבעתם: על פי שנים עדים יקום דבר. שלם ולא חצי דבר וזה השנים אין מעידין אלא שליש דבר: ורבנן, דמתני' דקא סביר ה"ז חזקה [דבר] ולא חצי דבר מאי עברי ליה למעוטי מאי: האי חצי עדות. דאחד בלבד אמר בגבבה. אלא שנים אמרו אחת בגבבה. היינו שנים מעידין חצי דבר וכן נמי שנים אומרים אחת בכריסה דלא מצטרפין לטהרותיהו דהאי בת דמעיד על נימא אחת בלבד אכתי משוו לה קטנה. וכן נמי כת אחרת משוו לה קטנה ולא ידעת איוו חזיא בירושא: אחד אומר. שורמה לאכלה ג' שנים חטים וא' אומר ששורין אכלה ג' שנים הרי זה חזקה: בין חטי לשערי לא דייק. אינשי ועדותן עדות והריא חזקה:

נו:

משלשין ביניהם. הכא לא שייך למיפרך ולימרו הנך קמאי אן מנא ידעינן דכל דקאי צבי דינא לאסחדיי אחי

אהאי ארעא אן לחיובי מחזיק פירות קאמינן כדפריך צפרק כינא הרגל (צ"ק דף כד: וסס) גבי שור ולימרו הנך ^א(קמאי) כו' אן לחיובי

פלגא נחקא קאמינן דכיון דמחזיק מציאן לצ"ד וחאי לטובתו צאו כדי להחזיקו צקרקע ולא כדי לחייבו פירות ^א: **הָרִי אֵלּוּ ג' עֵדוּת**. שהרי העד שהעיד צראשונה הוא עצמו יכול להעיד בשניה ולא לאמרין אלס קרוב אצל עצמו כמו כן אחיו יכול להעיד בשניה ^ב: **וְהָן עֵדוּת אחת**. לאין משלמין עד שזוממו כולן ¹:

וּרְבֵנָן האי דבר ולא חצי דבר מאי עבדי ל"ה. וא"ת דהכא כ"ע דרשי דבר ולא חצי דבר ובפ' מרובה (סס דף ע"א): לאמרין חמשה צקק אמר רחמנא ואפי" ה' תחאי צקק וי"ל דהכא משום דדבר מיותר הוא וא"ת והא אינטריך לדבר דבר מממון לאשמועינן לאין דבר שצערורה פחות משנים (גיטין דף 5.) וי"ל דדבר דגבי ערוה מופנה הוא ואפילו למ"ד דלמדין ומשיצין שמה ליכא למיפרך מידי ואי ליכא למיפרך י"ל דלאו מדבר דרש אלא מעל פי שנים יקום ^א דמשמע יקום כל העדות ולא חצי אצל גבי ממון מה לי ממון גדול ומה לי ממון קטן לפי מה שגנז ישלם להכי אין סבירא למעט תחאי צקק והא דדרשין צפרק ד' וה' (צ"ק דף מ) וסס) גבי שור של שני שותפין כופר (ט) ולא חצי כופר שאני התם בצרכיה ¹ אחי דלא אדם מציא חצי כפרה חצי תטאת וחצי אשם והא דלאמרין התם (גיטין מז:.) גבי תחיו

עבד וחזיו צן חורין דמשלם חצי כופר התם כל הכופר דשייך צו משלם ותשיב כופר שלם דלא הרג אלא חצי צן חורין ¹ וצפרק ים צבור (צבורות דף מח: וסס ד"ה דרשי' חמש ולא חצי חמש התם נמי מנזות פדיונו ה' סלעיש ולא מקיימא מנזוה בפחות ¹: **אֵלּא לְמַעוּטֵי שְׁנַיִם אֹמְרִים אחת בגבבה**. אומר רש"י לאין תריך לחלק כפירות הקונט' דלפילו והיתאן תשובה גדולה כשצדקו שני עדים היום צכל מקום ולא ראו כי אס אחת צגגה וצדקו למחר אותם עדים עצמן ולא ראו כי אס אחת צכריסה צשתי כתי עדים חשיב חצי דבר אע"פ שראו כל מה שיכולין ^א ולא דמי לעדות חזקה דהכא אין עדותם עדות צלא עדות צ' אחרונים ^א ואין מועיל לשום דבר צעול ¹ לכך הוי חצי דבר אצל שנים צראשונה אע"פ שאין עדות מועיל לענין חזקה מכל מקום נפקא מינה צעדותן לשלומי פירי ודבר שלם הוא: **אֵלּא מעתה אחד אומר אבֵלה ראשונה שלישיית בו'**. פ"י הקונט' דר"ג היה צבור דרבי יהודה איירי צאחד אומר אכלה חטים היינו ראשונה שלישיית וחמישיית ואין נראה דא"כ מאי פריך אלא מעתה אכלה ראשונה כו' אין ה"ג דלצצברתו אמר רבי יהודה דהוי חזקה והכי הוה ליה למיפרך תחאי הוי חזקה והא אין שום אדם אומר שאכלה רזופין ולא דמי לר' יהושע צן קרחה ונראה לפרש דר"ג ידע דתריייהו אחדא שחא קמסאדי וה"פ כיון דאמר דהויא חזקה אע"ג דמכחשי אהדדי משום דתריייהו אחזקה קמסאדי אלא מעתה אחד אומר אכלה ראשונה שלישיית וחמישיית ושנית ורביעיית וששית הניחה צורה כדרך מוצרי צאגיי ¹ ואחד אומר לא כי אלא אכלה ^א שנית רביעיית וששית וראשונה שלישיית וחמישיית הניחה צורה ה"ג דהוה חזקה אע"ג דמכחשי אהדדי כיון דתריייהו מיהא אחזקה קא מסאדי ¹ ומשני

שנה אחת חטין ושנה אחת שעורין כן כל הימים ואינה צריכה צציתה כלום ה"ו חזקה שהרי אין מכחישים זה את זה כלל וממנ' כל אחד מעיד שאכלה שני חזקה והלכך הויא חזקה דדמיא להא דר' יהושע צן קרחה דאמר' צפירקין לעיל (דף נב.) אין עדותם מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד ר' יהושע צן קרחה אומר אפי' צוה אחר זו וטעמא דר' יהושע מפורש צכנהדרין צפ' זה צבור [ג.] דלע"ג דאמנה דקמסאדי האי לא מסאדי האי מיהו תריייהו אמנה קמסאדי והכא נמי תריייהו אחזקה קמסאדי: אלא מעסה אחד אומר אכלה ראשונה שלישיית כו'. דהיינו כרבי יהודה הכי נמי דמיהוי חזקה הא ודאי לא מיהוי חזקה דלא דמיא כלל לר' יהושע צן קרחה אלא היכא דאחד אומר אכלה ראשונה ושניה ושלישיית ואחד אומר אכלה ד' ה' ו' דתריייהו אחזקה מעלייתא ^א קמסאדי אצל הכא לא זה ולא זה מעידים על חזקה רזופה דחזקה דצילוג אינה כלום. וכן עיקרה של שיטה זו כמו שפירשתיא: **אֵלּ צ רבי יהודה הכי השתא הסס כו'**. וכיון דליכא אלא עד אחד לשנה חצי עדות הוא הכא תריייהו צחדא שחא מסאדי כשזו אומר אכלה חטין וזה אומר אכלה שעורים אין לנו לחוש ולומר דלמא דצילוג קא מסאדי אלא מסתמא על אותם שלש שזו מעיד השני נמי מעיד וכיון דעדות שלימה יש על השלש שנים מה יש פסול ^א עוד אי משום דזה אומר אכלה שעורים: צין חטיי ושערי לאו אדעפיייהו דאינשי. אין מציינן יפה צין קמת ^א חטים לקמת ^א שעורים: ההוא

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

שלשה אחים ואחד מצטרף עמהם. דהיינו אח לשנה אח לשנה ואחד עם האח שאותו אחד מעיד עם כולן: **הרי אלו ג' עדיות**. ולהכי כשר עדותן דאשחא דקא מסאדי האי לא קמסאדי האי ואין כאן שני עדים קרובים צעדות אחת: וכן **עדות אחת להזמה**. שאס הזומו משלשין

ציניהן וגם אין ניזומין עד שזוממו כולן: **גב' מחני'**. דחשיב לג' כתות של עדים עדות אחת לשלש שני חזקה: **דלא כר"ע**. דלר"ע לא מהני עדותן כלל הואיל וכל אחד אין מעיד על חזקה שלימה דשלש שנים אלא על שלש חזקה והיינו חצי דבר: **אנא חלפתא**. חצי חלפתא דר' יוסי סתם היינו רבי יוסי צן חלפתא: **שהיו ר"ע אומר דבר**. על פי שנים עדים יקום דבר שלם ישתלם כל הממון ע"פ עדים השנים: **ולא חצי דבר**. כל כת וכת אינה מעידה אלא על שלש חזקה והיינו שלש דבר ולא דבר שלם הואיל ואין שני עדים מעידים על כל הג' שנים: ה"ג **אינימא למעוטי אחד כו'**. צמס' נדה (דף צב:) אמר צ' שערות שאמר צאפי' אחת צגגה ואחת צכריסה: **צכריסה**. צאותו מקום: **חצי עדות הוא**. לאין כאן אלא עד אחד לכל שיער ועד אחד אינו נאמן לעשותה צת עונשין לחייבה וקרא חצי דבר תחא למעוטי שהרי דבר כמיצ וחצי עדות למעוטי לא אינטריך קרא דצהדיא כמיצ לא יקום עד אחד וגוי'. **אלא** האי דבר למעוטי חצי דבר ^א דכי האי גוונא כגון שנים אומרים אחת צגגה ראינו ולא צדקנו יותר ושנים אומרים אנו צדקנו מלפניה וראינו אחת צכריסה ואי לאו מיעוטא דקרא דבר ולא חצי דבר לא היה לנו לפסול עדות זה דעדות זה כשר הוא מאחר

שיש צ' עדים על כל שיער שהרי אינן מכחישינן כלל זו את זה אלא כת זו צדקו מנגדה וכת שניה צדקו מלפניה וצשעה אחת ראו צ' ^א שערות אלו מכאן ואלו מכאן דליכא למימר שומא נינהו השתא דכתיב דבר עדותן צטלה דצ' שערות דבר אחד הוא ואין מועילין אלא כשהן ציצח צצת אחת שאס נראה אחד היום מכאן ולמחר גדל שני צמקום אחר וכבר נשר הראשון אמרינן שומא נינהו ^א ואין כלום אלא אס כן ישנן ציצח וכל כת וכת יכול לראות צ' השערות דהא ציצח היו נמצא שכל כת עדות של חצי דבר מעידין וכל אחד אינו מעיד שהיא גדולה אלא חצי סימני גדלות ראינו. אצל ג' שני חזקה דמתני' שאין יכולין להיות כי אס צוה אחר זה ומי שרואה אכילה שנה זו אינו יכול לראות של שנה שניה אלא אס כן שוהה שנה שניה צוה המלכות הלכך כל שנה ושנה וכל יום ויום חשיב דבר שלם צפני עצמו דעל כרחק כיון דקרא למעוטי תחת ומיעוט אחד הוא דאיכא ^א (למימר) אין לך למעט כי אס ^א חצי דבר דמסתבר טפי למעוטי דהיינו עדות דצ' שערות צשתי כתות: **ואחד אומר**. אותן ג' שנים שאתה אומר אכלה חטין אני מעיד כמותן שאכלה אצל אכילת שעורים היתה הרי זו חזקה. וטעמא מפרש לקמיה: **מסקיף לה ר"ג אלא מעסה כו'**. ר"ג לא היה יודע טעמו של רבי יהודה המפורש לפנינו צצין חטין ושעורין טעו אינשי אלא ס"ל דהא דקאמר רבי יהודה אחד אומר אכלה חטין ואחד אומר אכלה שעורין כו' לאו צאותן ג' שנים דקמסאדי האי מסאדי האי דא"כ עדות מוכחשת היא ותיצטל אלא ס"ל לר"ג דה"ק רבי יהודה אחד אומר אכלה חטין ג' שנים כפי מנהג עובדי אדמה ואחד אומר אכלה שעורים שלש שנים כפי מנהג עובדי אדמה והיינו שש שנים צצילוג ושאלתי לעובדי האדמה ואמרו לי שלעולם כך הוא המנהג

שנה אחת חטין ושנה אחת שעורים אין מכחישים זה את זה כלל וממנ' כל אחד מעיד שאכלה שני חזקה והלכך הויא חזקה דדמיא להא דר' יהושע צן קרחה דאמר' צפירקין לעיל (דף נב.) אין עדותם מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד ר' יהושע צן קרחה אומר אפי' צוה אחר זו וטעמא דר' יהושע מפורש צכנהדרין צפ' זה צבור [ג.] דלע"ג דאמנה דקמסאדי האי לא מסאדי האי מיהו תריייהו אמנה קמסאדי והכא נמי תריייהו אחזקה קמסאדי: אלא מעסה אחד אומר אכלה ראשונה שלישיית כו'. דהיינו כרבי יהודה הכי נמי דמיהוי חזקה דלא דמיא כלל לר' יהושע צן קרחה אלא היכא דאחד אומר אכלה ראשונה ושניה ושלישיית ואחד אומר אכלה ד' ה' ו' דתריייהו אחזקה מעלייתא ^א קמסאדי אצל הכא לא זה ולא זה מעידים על חזקה רזופה דחזקה דצילוג אינה כלום. וכן עיקרה של שיטה זו כמו שפירשתיא: **אֵלּ צ רבי יהודה הכי השתא הסס כו'**. וכיון דליכא אלא עד אחד לשנה חצי עדות הוא הכא תריייהו צחדא שחא מסאדי כשזו אומר אכלה חטין וזה אומר אכלה שעורים אין לנו לחוש ולומר דלמא דצילוג קא מסאדי אלא מסתמא על אותם שלש שזו מעיד השני נמי מעיד וכיון דעדות שלימה יש על השלש שנים מה יש פסול ^א עוד אי משום דזה אומר אכלה שעורים: צין חטיי ושערי לאו אדעפיייהו דאינשי. אין מציינן יפה צין קמת ^א חטים לקמת ^א שעורים: ההוא

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין כח,] ב) צ"ק ט. [תוספתא צ"ב פ"צ,] ג) צ"ק ע: סנהדרין ל: וקף פו, ד) רש"ל מ"ח, ט) צפ"א: קמח, לקמח, ו) [ג"ל בתרא], ז) [נ"טע חוט' סנהדרין פו, ד"ה דבר וחס' צ"ק מ' ד"ה ספר],

תורה עוד השלם

1 ל יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר: בדברים יט טו

הגהות הב"ח

א) גב' האי חצי דבר חצי עדות כל"ל וחות ו' נמחק: ב) רשב"ם ד"ה אלא האי וסי' בבב יחי גוונא וסי': ג) בא"ד ראו צ' השערות אלו אחת מכלן ואלו אחת מכלן וסי': ד) בא"ד ואינן כלום וסי' וכל כת וכת היה יכול וסי': ה) בא"ד למעט כי אס אותו חצי דבר: ו) ד"ה אלא מעסה וסי' מעלייתא רצופה קמסאדי: ז) ד"ה א"ל כת וכת היה מה יש פסול עדות עוד חי משום דזה אומר אבילה חטים וזה אומר אכלה שעורים: ח) חוס' ד"ה ויננו וסי' יקום דבר דמשמע: ט) בא"ד ספר שלם ולא חצי כופר: י) ד"ה אלא למעוטי וסי' כל מה אלא לראות ולא דמי: יא) בא"ד ואין מועיל צ"ב עי' בריי"ר. יב) ד"ה אלא מעסה וכי' אלא אכלה שניה רביעית:

מוסף רש"י

שלשה אחים ואחד. מן השוק עם כל אחד ואחד מעידים על אכילה שני חזקה של קרקע על חטים מן השוק ומעיד אחד מן האחין והכא מן השוק על שנה ראשונה ואחד מן האחין והכא מן השוק על שנה שניה והשלישי על השלישית. הרי אלו שלש עדיות. והחזקה קיימת ולא אמרינן עדות אחת היא והכי הדינים קרובים, אלא ג' עדות נענה, דאשחא דקא מסאדי האי לא מסאדי האי (סנהדרין כח.) והן עדות אחת להזמה. דעד דמזומי כותלו לא משלמי ממונא, דהא לא הוה מוקמאס ציצח לנזקת אלא כנסדותא דכותלו (שם.) חלפתא. שם אכיו של ר' יוסי (צ"ק ע.). אחת בגבבה. שיער רחמי קצשרי אצנשתיא (צ"ק ע.) וסנהדרין ל: ועי' דהה בבב, א': תחת אותו מקום (נדה שם.) האי חצי דבר. שיער אחד, וחצי עדות. עד אחד יש לשיער עדות. דלאו עדות היא (צ"ק שם וסנהדרין שם.)